

Barn, tycker ni om att läsa?

Om barnens läsintresse och läsfrämjande verksamhet

Emmi Koskenvesa

Lärdomsprov

Kulturproduentskap

2023

Lärdomsprov

Emmi Koskenvesa

Barn, tycker ni om att läsa? Om barnens läsintresse och främjande verksamhet

Yrkehögskolan Arcada: Kulturproducentskap, 2023.

Identifikationsnummer:

9185

Sammandrag:

I denna studie går jag igenom varför barnens läsprestationer blivit sämre och vilka faktorer kan ha påverkan i sammanhanget. Jag forskar i projekt och verksamhetsmodeller som inspirerar barn att läsa. Som bakgrundsinformation fungerar t.ex. PISA- och PIRLS-studierna där finska barns läsförmåga har studerats. I bakgrundsforskningen ser jag t.ex. på skillnaden i flickornas och pojkarnas läsintresse, där pojkarnas läsprestationer är tydligt sämre än flickornas. Jag går igenom faktorer som skolan, hemmet, biblioteken, förebilder och visuella medel som påverkar barnens läsmotivation. I arbetet granskas bokklubbar, läsambassadörer, förebilder och olika projekt inom barnlitteratur. I mitt forskningsavsnitt genomför jag en kvantitativ semistrukturerad intervjustudie för en grupp av barn i årskurs 4-7. Intervjugruppen var tudelad både språkligt och via könen. Gruppen bestod alltså av tre flickor och tre pojkar och för tre av dom var skolspråket finska och för tre av dom var det svenska. Forskningsresultaten med min intervjugrupp tyder på att de går hand i hand med bakgrundsforskningen vad gäller t.ex. läsintresse mellan flickor och pojkar och fritidshobbyernas vikt. Forskningsresultatet visar också skolans betydelse för att behålla läsmotivationen. Skolans läsveckor och läsfrämjande projekt nämns av den gruppen barn som gillar att läsa. En fortsatt forskningsfråga kunde handla om klyftorna som uppstått mellan finlandsvenska och finskspråkiga elever i läskunskaps resultaten, speciellt efter att i min studie tydde resultaten i att svenskspråkiga barnen gillade läsning mer än de finskspråkiga.

Nyckelord:

Barnkultur, läsintresse, barnlitteratur

Degree Thesis

Emmi Koskenvesa

Kids, do you like to read? About children's reading motivation and motivators

Arcada University of Applied Sciences: Cultural management, 2023.

Identification number:

9185

Abstract:

In this study, I go through why Finnish children's reading performance has become worse and which factors can have an impact in this context. I research projects and methods that inspire children to read. As background information I study for example The PISA and PIRLS studies and the result of them, where the reading ability of Finnish children has been studied. In the background research, I study on the differences in girls' and boys' interest in reading, where as the boys' reading performances are clearly worse than the girls'. I go through factors such as the school, home, libraries, role models and visual aids that influence children's reading motivation. The work examines book clubs, reading ambassadors, role models and various projects in children's literature. In my research section, I conduct a quantitative semi-structured interview study for a group of children in grades 4-7. The interview group was divided both linguistically and via gender and consisted of three girls and three boys and for three of them the school language was Finnish and for the other three it was Swedish. The research results with my interview group indicate that they go hand in hand with the background research regarding the difference of interest in reading between girls and boys. The results also show the importance for the children of their leisure hobbies others than reading. The research results show the importance of school in maintaining reading motivation. For example school's reading weeks and reading promotion projects are mentioned by the group of children who like to read. A further research question could be about the gaps that arose between Finnish-Swedish and Finnish-speaking students in the results of reading skills, especially after the results in my study indicated that the Swedish-speaking children liked reading more than the Finnish-speaking ones.

Keywords: Children's culture, reading habits, children's books

Opinnäyte

Emmi Koskenvesa

Lapset, pidätkö lukemisesta? Lasten lukuinto sekä sitä kehittävät toimintamallit
Ammattikorkeakoulu Arcada: Kulttuurituotanto, 2023.

Tunnistenumero:

9185

Tiivistelmä:

Työni käsittelee lasten lukuinnon vähenemistä ja lukutaidon heikentymistä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutkin projekteja ja toimintamalleja, jotka innostavat lapsia lukemaan. Taustatutkimuksessani käytän mm. PISA- ja PIRLS-tutkimusten tuloksia, joissa on tutkittu suomalaisten lasten lukutaitoa useamman vuoden ajalta. Taustatutkimuksessa tarkastelen tyttöjen ja poikien eroja kiinnostuksesta lukemiseen sekä lukutaidossa, josta näkyy, että poikien lukusuoritukset ovat selvästi tyttöjä heikompia. Käyn läpi tekijöitä, kuten koulun, kodin, kirjastojen, roolimallien sekä visuaalisten apuvälineiden vaikutusta lasten lukumotivaatioon. Työni tutkii kirjakerhoja, lukulähettiläitä, roolimalleja ja erilaisia lastenkirjallisuuden projekteja, osana toimintamalleja, jotka tukevat positiivisesti lukuintoa. Tutkimusosuudessa teen kvantitatiivisen puolistrukturoidun haastattelututkimuksen 4-7-luokkalaisille lapsille. Haastatteluryhmä jakautuu sekä kielellisesti että sukupuolen perusteella kahtia, eli ryhmään kuuluu kolme tyttöä ja kolme poikaa, joista kolmen koulukielenä on suomi ja kolmella ruotsi. Haastatteluryhmäni tutkimustulokset osoittavat, että ne kulkevat käsi kädessä taustatutkimukseni kanssa, kun puhutaan esimerkiksi tyttöjen ja poikien kiinnostuksesta lukemiseen, sekä vapaa-ajan käyttämisestä harrastuksiin ja ystäviin enemmän kuin lukemiseen. Tutkimustulokset osoittavat myös koulun merkityksen lukumotivaation ylläpitämisessä ja tukemisessa. Lukemisesta kiinnostuneiden lasten ryhmä mainitsee koulun lukuviikot ja lukemisen edistämishankkeet toisin kuin lukemisesta vähemmän kiinnostuneet. Lisätutkimuskysymys voisi olla suomenruotsalaisten ja suomenkielisten oppilaiden välillä syntyneistä eroista lukutaidon tuloksissa, varsinkin kun tutkimukseni tulokset osoittivat, että ruotsinkieliset lapset pitivät lukemisesta enemmän kuin suomenkieliset.

Avainsanat: Lastenkulttuuri, lukutottumukset, lastenkirjallisuus

Innehåll

Om barnens läsintresse och läsfrämjande verksamhet.....	1
1 Introduktion	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syftet med arbetet	5
1.3 Förverkligande av studien	6
2 Läskunskap.....	6
2.1 Olika undersökningar inom ämnet läskunskap.....	6
2.1.1 Pisa-undersökningen.....	7
2.1.2 PIRLS-undersökningen	9
2.2 Möjliga orsaker till sjunkande läsintresse.....	9
2.2.1 Skärmen	10
2.2.2 Fritidshobbyn	11
2.3 Fördelar med att läsa	12
2.3.1 Pojkarnas läsmotivation	13
2.3.2 Flickornas läsmotivation	14
2.4 Vem bär uppgiften till att motivera till läskunskap?	15
2.4.1 Hemmet.....	15
2.4.2 Skolan	15
2.4.3 Biblioteken	16
2.4.4 Förebilder	17
2.4.5 Visuella medel	17
3 Olika verksamhetsformer som inspirerar till läsning.....	18
3.1 Bokklubbens historia i Finland	18
3.2 Olika former av bokklubbar i dagens Finland	19
3.2.1 Estrids Bokklubb.....	19
3.2.2 Finlandssvenska läsambassadörerna	20
3.2.3 Idrottare som läsambassadörer	20
3.2.4 Andra motiverare	21
4 Intervjustudie.....	22
4.1 Metod.....	23
4.2 Etik.....	23
4.3 Frågeställning	24
5 Slutsatser	27
5.1 Genomförda intervjustudien	27
5.2 Förslag till forstatta studier.....	29
6 Vad jag lärt mig som kulturproducent	29
Källor	31
Bilagor	33

1 Introduktion

1.1 Bakgrund

Min barndoms favoritbok Lina reser till farmor av Hans Peterson och Gunilla Kvarnström förvandlades till en skräckbok då mamma läste den högt för oss barn som en kvällssaga. Första gången var reaktionen “mamma nej!” då mamma började på sidan sju förvandla Linas farmor till ett stort monster. Efter att boken lästes för 47. gången och mamma inte ännu på sidan sex hade förvandlat nån till ett monster började nyfikna röster fråga “mamma när kommer monstret?”.

På femte klassen var min boksmak väldigt påverkad av vad de andra i klassen läste. Speciellt tog jag intryck av de vänner som läste mera och hade slukat i sig redan de två första böckerna av Twilight -serien. Fastän jag inte egentligen alls intresserade mig för vampyrer, var det väldigt spännande att kunna diskutera om hur man tänkte sig att karaktärerna såg ut och vad som skulle hända i följande boken.

I gymnasieåldern då ens egna intressen hade börjat forma sig starkare och man visste själv vad man ville läsa, insåg jag att största förebilderna till läsandet var mina egna storasyskon som läste detektivromaner och olika biografier.

Genom mitt egna läsintresse och förebilder inser jag att jag varit mycket starkt påverkad av min omgivning och viktiga människor däromkring.

Då jag började mina studier i kulturproducentkap på Arcada hösten 2018, var ett av våra första uppdrag inom kultursektorn att utföra ett arbetspass som en volontär i ett kulturevenemang. Jag fick tips om Hanaholmens Barnboksdag och kontaktade arrangörerna. Jag spenderade en lördag med att läsa poesi i poesibussen som plockade upp folk till Hanaholmen från närliggande metrostationen, hjälpte läsambassadören Henrika Andersson med sin workshop och träffade många inspirerande barn och vuxna.

Några månader senare deltog jag på min första inspelning av Estrids Bokklubb. Jag har efter det fungerat i Estrids Bokklubb som produktionsassistent och bakom kameran. Då

jag började studierna upplevde jag inte mig vara särskilt intresserad av barnkultur, men nu när jag ser tillbaka på mina studier, märker jag att jag glidit in i den sektorn via många projekt.

Motiv för ämnesvalet är barnkultur och vikten i att vi vuxna som har ansvaret över barnen, ser till att forska i ämnen som berör dem. Jag hoppas att arbetet kan vara till nytta och motivation för personer som jobbar med barn eller uppfostrar dem.

I nästa kapitel går jag närmare in på syftet med arbetet.

1.2 Syftet med arbetet

Syftet med denna studie är att forska i barnens läsvanor och motivation, och speciellt hurdana stödjande projekt och förebilder inom läsande som fungerar för barn och unga. I denna studie går jag igenom via undersökningar och studier hur barnens läsprestationer har blivit sämre och vilka faktorer kan ha påverkan i sammanhanget. I arbetet ingår även en kort studie via personintervjuer om hur barnen läser och hur de själv upplever sitt läsande.

I denna studie kommer jag inte att fördjupa mig i läskunskapen hos vuxna, utan sätter en specifik tyngdpunkt i läskunskapen hos barn, men i viss mån tangeras ämnet via hur barnens föräldrar och andra vuxna förebilder ser på vikten av läsandet och hur de själv föreställer sig till läsning. Arbetet omfattar olika exempel på projekt som främjar läsandet i Finland, både på svenska och på finska.

Med barn menar jag barn i hela grundskolan dvs årskurserna 1-9. Studiens målgrupp dvs barn i årskursen 1-9 valdes för att barn börjar läsa självständigt i de första klasserna av lågstadiet och läsningen kan avta för många i en kritisk ålder vid övergången till högstadiet. Jag tangerar också hurdan påverkan föräldrarnas högläsande och läsvanor har för barn som inte ännu själv har läsförmåga.

1.3 Förverkligande av studien

För att få en bild över hur verkligheten tangerar min studie, ville jag intervjua självaste barnen som är i fokus för studien. Jag ville veta hur de upplever att läsa och om deras läsvanor. Som min intervjugrupp valde jag barn i åk 4-7. Barnen var alla mer eller mindre bekanta från förr. Intervjuerna genomfördes tillsammans antingen live eller via videosamtal.

Metodiken av studien genomgås närmare i kapitlet 4.1.

I nästa kapitel kommer jag öppna begrepp som är relevanta för forskningen och gå igenom tidigare forskningar som är relaterade till ämnet.

2 Läskunskap

Läskunnighet undersöks både som en kognitiv förmåga lika som en social färdighet. Inget vetenskapligt område kan undersöka läskunnigheten som en helhet, men med mångfald av områden och synpunkter kan man få en större helhetsbild på fenomenet läskunnighet. Läskunnighet berör inte bara individer och deras kunskaper, utan man ser på läskunnighet i allt större utsträckning också som ett socialt fenomen. På samma när utvecklade ländernas läskunnighet har varit en angelägenhet som skapat läskunnighetskampanjer har industriländerna skapat sig nya problem som till exempel en växande mängd av analfabetism. (Hiidenmaa, 2018 s.159.)

2.1 Olika undersökningar inom ämnet läskunskap

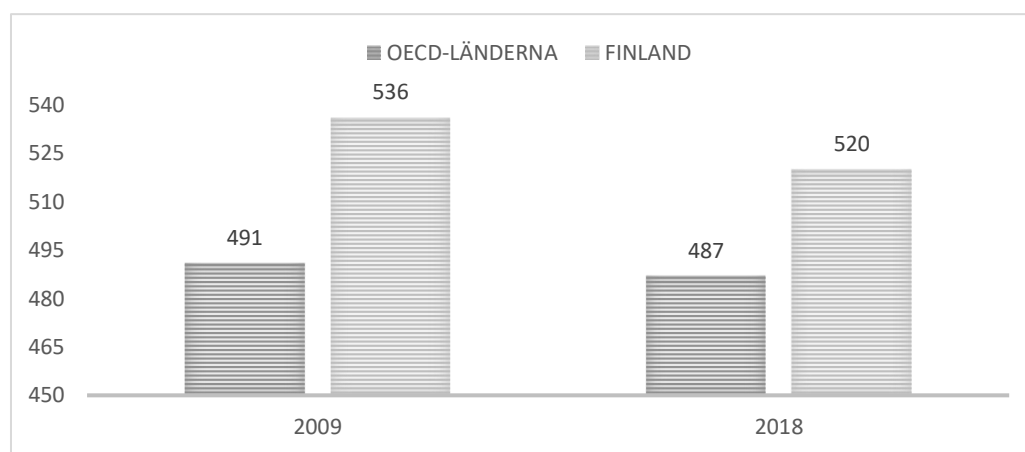
Det finns en stor variation olika undersökningar och studier om barnens läskunskap och läsintresse. I mitt arbete har jag använt mig av både internationella och nationella studier, med betoning på det senare nämnda. Speciellt har jag utgått från PISA-undersökningen som ger bakgrundsinformation till olika orsaker varför detta lärdomsprov skrivs. Både PISA- och PIRLS-undersökningarna, som hänvisas till i studien vid många tillfällen, är internationella och utförs i många olika länder, men i denna studie utgår jag från rapporter som gjorts av Undervisningsministeriet (PISA) och

Jyväskylän yliopisto (PIRLS). (Undervisnings -och kulturministeriet, 2018, Leino et al., 2017)

2.1.1 Pisa-undersökningen

Finland har alltid varit på toppen i PISA-undersökningarna som görs bland OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) -länderna. PISA-testet görs för att få en uppfattning över skolornas nivå i prestationer i olika ämnen lika som information över inlärningsmiljön och elevers attityder gentemot utbildningen. (OECD, 2022)

Enligt Undervisnings- och kulturministeriet var Finlands PISA 2018-resultat fortfarande på bra nivå och bland de bästa resultaten tillsammans med Estland, Kanada, Irland och Korea. Finlands resultat sjönk från år 2015 till 2018 med sex poäng och på längre sikt har läskunnigheten sjunkit i Finland, liksom i de andra OECD-länderna. Från 2000-talets början har poängen i läskunnighet fallit med 26 poäng i PISA-undersökningarna. Orsaker till det hela finns många, men ett rakt orsakssamband kan man dra av att läskunnigheten sjunker om man inte läser. (Undervisnings -och kulturministeriet, 2018)

Figur 1. Resultaten i läskompetens OECD-länderna jämfört med Finlands resultat PISA-undersökningarna 2009 och 2018. (Undervisningsministeriet, 2019)

Finlands dalande siffror i PISA-resultat talar för sjunkande läskunskap. Attityden gentemot läsande har blivit sämre, speciellt bland pojkar. Utbildningsstyrelsen påpekar att vi måste komma ihåg att skolan har en betydligt större roll i att uppmuntra barn till att läsa då barnens läsintresse på egen tid minskat. (Utbildningsstyrelsen, 2019).

Helsingin Sanomat skrev i januari om en studie som Nationella centret för utbildningsutvärdering hade initierat 2018 för att övervaka en långsiktig utvärdering av språk- och matematikundervisningen i lågstadier runt omkring hela landet. Undersökningen gjordes i både svensk- och finskspråkiga skolor. Undersökningen visade att skillnaden mellan flickor och pojkar inte var särskilt stor, men i genomsnitt var flickornas resultat i inläring av modersmål bättre än pojkarnas. Största skillnaden förekom i skolor där procentuella andelen S2 -barn, det vill säga de barn som har finska eller svenska som sitt andra språk, översteg 5,3%. Största delen av S2-elever har en invandrarbakgrund och bor på områden där socioekonomiska status är lägre. Enligt undersökningen har vårdnadshavarens utbildningsbakgrund inverkan på barnens startnivå just i språkliga kunskaper. (Ukkola, Metsämuuronen, 2023)

År 2009 togs läsintresset med i PISA-undersökningen som en definition, eftersom man märkte att läsintresse och läsprestationer hade ett så starkt samband. I Finland har läsning som favoritsyssla tydligt minskat och allt fler elever förhåller sig negativt till läsning. Allt fler elever upplever att de läser enbart om de blir tvingade och antalet svaga läsare ökar betydligt. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2019)

I PISA-undersökningen 2018 kunde man konstatera att den socioekonomiska bakgrunden hade en lika stor påverkan som man noterat redan i PISA-undersökningen tre år innan dvs 2015. I Finland syns skillnaden speciellt mellan pojkar och flickor; pojkar med en svagare socioekonomisk bakgrund får allt sämre resultat då flickor från starkare socioekonomiska bakgrund håller sin nivå. Den socioekonomiska bakgrunden syns i Finland också genom skolans geografiska läge; läranderesultat kan delvis förklaras utifrån skillnaderna i orternas socioekonomiska status. På de minsta orterna i Finland är elevernas socioekonomiska bakgrund genomsnittligt lägre än i större städer. (Leino et al., 2019)

Skillnaden i läskunnighet syns mellan de finskspråkiga och svenskspråkiga skolor i Finland där finskspråkiga skolor har en betydande förmån, speciellt då man ser på pojkarnas resultat. Under åren 2000-2018 har skillnaden i resultaten mellan finsk- och svenskspråkiga pojkar minskat, men detta beror endast på att resultatet bland de

finskspråkiga också försämrats under 18 år. Oroväckande är att de svenskspråkiga pojkarnas genomsnittliga resultat ligger under genomsnittet av OECD-ländernas resultat. (Leino et al., 2019)

2.1.2 PIRLS-undersökningen

PIRLS (Progress in International Reading Litteracy Study) är en internationell studie i läskompetens. Studien undersöker barnens läsförmågan i fjärde klassen i grundskolan. Orsaken till att fjärdeklassister fungerar som undersökningsgrupp är att deras läsförmåga just nått den nivån då största delen lärt sig läsa och förstå längre texter. PIRLS-studien undersöker förutom läskunnighet också olika faktorer relaterade till elevernas prestationer med olika enkät och prov. Utöver elever samlar studien också information av lärare, rektorer och barnens föräldrar. Undersökningen ger på så sätt en mångsidig inblick och information om elevernas bakgrund, deras föräldrars attityder och läsvanor, förhållanden till lärandet mellan skolan och hemmet och läsundervisningen i skolorna. (Leino et al., 2017)

2.2 Möjliga orsaker till sjunkande läsintresse

Att barn, och för den delen också vuxna, inte mera läser på samma sätt som förr, kan bero på många olika orsaker. När jag var ett barn, ännu för cirka 15 år sedan, fick jag en bok i handen då familjen åkte på en lång bil- eller flygresor, men idag har boken i många familjer bytts ut mot en skärm. Detta är inte ett problem bara hos barn, utan också hos oss vuxna.

Under de senaste hundra åren har böcker fått kämpa för sin ställning som människornas fritidssysselsättning och mot överflöd av information och underhållning av annat slag. De traditionella underhållningsformerna som film, TV och radio överfördes till varje hem senast då de började förekomma i form av c-kassetter, videon samt cd- och dvd-skivor. Läsning som hobby kämpade vid sidan av dessa fram till 2000-talet, men enligt Statistikcentralen började nedförbacken för läsandet redan under 1990-talet. Under 1980-talet var medeltiden för läsning 49 minuter per dygn medan år 2009 var samma medeltal 36 minuter per dygn. (Sisättö, 2020, 79-82)

Enligt en undersökning som gjordes på Jyväskylä universitet, där man följde samma barn från årskurs ett till årskurs nio, kan man konstatera vikten av att kunna läsa långa texter. Undersökningen utfördes bland cirka 2500 barn som ställdes frågor om deras fritidsläsning. Barnen blev tillfrågade om hur ofta de läser tidningar, böcker, och digitalt innehåll, till exempel via sociala medier. I första klasserna fanns det en stark korrelation mellan hur bra barnet kunde läsa och hur mycket barnet läste på fritiden. Detta baserar sej på det faktum att i början av skolgången är skillnaderna mellan läskunnighet som högst, eftersom en del redan lärt sig läsa före skolan, och en del lär sig läsa först då hen börjat skolan. Från tredje klassen framåt började fritidsläsning och bra resultat i läskompetens korrelera. De som är ivriga läsare utvecklar själv t.ex. ett rikare vokabulär och kunskap och förståelse för språkstrukturer, som alla i sin tur hjälper läsförståelsen. Forskarna märkte att digital läsning till och med kan ha en negativ inverkan för läsförståelsen. För de barn som läste mycket på nätet och sociala medier i årskurs sex, var resultaten i läsförståelse svagare på årskurs sju. En orsak till detta kan vara att all tid på digitala plattformar minskar på den traditionella läsningen. (Torppa et al., 2020)

2.2.1 Skärmen

Statikcentralens datainsamling visar att finländare spenderade år 2021 mer tid än någonsin framför skärmar. Man måste dock ta i beaktande att undersökningen har gjorts under 2020-2021, alltså under koronapandemin då som gott som alla stannade hemma och måste tom göra skolgång och studier samt arbete via datorskärmar och nätkontakter. Den högsta dagliga skärmtiden var bland 15-24-åringar, 5 timmar 46 minuter och den kortaste skärmtiden bland 10-14-åringar, 3 timmar 50 minuter per dag. I undersökningen avses skärmtid som alla aktivitet där en skärm har använts; tv, telefoner, datorer, surfplatta, e-bokläsare eller spelkonsoler. (Statikcentralen, 2023)

Idag är barnens värld full med rutor och skärmar. De läsfärdigheter som förstärks i skolan kräver koncentrationsförmåga inom stora ämnesområden. Skärmar, datorer och olika rutor utvecklar en snabb och selektiv läsförmåga och en måttlig dator-användning har t.ex. visat sig stödja läskunnighet i allmänhet men bör inte ersätta det traditionella sättet att läsa. (Heikkilä-Halttunen 2015, 213–218.)

När vi ser på skärmar gör vi en snabb och ytlig analys av det vi ser, men att se på en skärm kräver inte desto djupare analys eller preciseringen av materialet. Vissa barn och ungdomar tycker att det är lättare att lära sig via en skärm, med till exempel videoinspelningar, men studier visar att en traditionell fysisk undervisning ger bättre resultat än en digital undervisning och att lära sig via en skärm tar mer tid. (Ankowski & Ankowski, 2021, 93-95)

Enligt THL:s forskning spenderar ca en femtedel (23%) av 1,5 åriga finländska barn mer än en timme framför en skärm. Vid fem års ålder spenderar redan cirka 95% av barnen över en timme framför skärmen. THL:s uppföljningsstudie fick resultat som visade att barn som hade mest skärmtid redan vid 1,5 års ålder hade känslö- och beteendemässiga symptom och därmed t.ex. svårare att forma vänskap. Skärmtiden ledde också till ökad risk för koncentrationssvårigheter, hyperaktivitet och impulsivitet. Studien gjordes som en observation av föräldrarna. Deras rapporter via en frågeformulär var grunden till studien, så man kan inte dra slutsatser om verkans- och orsakssamband, men THL:s forskningschef Juulia Paavonen säger att man baserat på resultaten kan dra slutsatsen att en hög skärmtid är en faktor som ökar risken för psykosociala symptom hos barn. (THL, 2021)

2.2.2 Fritidshobbyn

90% av finska skolbarnen svarar ”ja” på frågan om de har fritidsintressen. Då man specificerar frågan om barnen har regelbundna hobbyn, svarar en betydligt mindre del jakande. Största delen av dessa barn har idrott som hobby och hör till någon idrottsförening. (Finlands Olympiska kommittéen, 2018)

Enligt Statsrådets pressmeddelande som gavs ut 2022, har 85% av de 164 000 barn som svarat på Undervisning- och kulturministeriets enkät berättat att de har en hobby. Procentantalet har stigit sen året 2020. Flickorna har som populäraste hobbyn ridning, djurklubb, bildkonst, matlagning och klättring. Pojkarnas hobbyn var i sin tur fotboll, parkour, datorspel, biljard, jakt och fiske. (Statsrådet, 2022)

Jag gläder mig personligen över att se hur idrotten utövas aktivt och jag rekommenderar det varmt för alla, särskilt unga, men även i detta fall skall inte idrott och läsning uteslu-

ta varandra, tvärtom. I kapitlet 3.2.3. talar jag mera om hur idrott och läsning kan kombineras och hur idrottare t.ex. kan fungera som förebilder för barn och ungdomar.

2.3 Fördelar med att läsa

Det har forskats i att läsning förbättrar allmän välmående och koncentrationsförmågan. Det finns ett relativt nytt fenomen relaterat till koncentrationen som kallas för ADT (Attention Deficit Trait) som är en slags störning som personen kan orsaka sig själv. Den har liknande drag som medfödda uppmärksamhetsstörningar ADD och ADHD men har utvecklats p.g.a. dagens digitala och snabba arbetsrytm där det uppkommer ständiga avbrott. Största delen av dem som upplever läsandet svårt, uppger brist av koncentrationsförmåga som orsak. (Sisättö 2020; 79, 81–82.)

En av de många positiva effekterna av läsning är att den minskar stress. I en studie som utfördes 2019 på University of Sussex exponerades testgruppen för stressiga övningar varefter de deltog i stress reducerande aktiviteter. En promenad minskade på stressnivåerna med 42%, en kopp kaffe eller te med 54% och att lyssna på musik fick testpersonerna att minska på stressnivåerna med 61%. Vinnaren som en stress avlastare var att läsa, som reducerade stressnivåerna med 68%. Sex minuter av läsning var tillräckligt för att minska testpersonens puls och minska muskelspänning. (Sisättö 2020, 85–86.)

Barn- och ungdomslitteratur har haft syftet att väcka och utveckla barnens fantasi. Enligt Heikkilä-Halttunen har det uppkommit oro ifall barnen i dagens läge kan mera använda och inkoppla sin fantasi på samma sätt då de läser böcker. Barnen får framför sig ett flöde av bilder då de ser på tv och film. (Heikkilä-Halttunen, 2015, 106.) Nu år 2023 finns det förutom tv och film ett överflöd av videon att fås både på nätet och via applikationer.

Sagor och böcker hjälper barn utveckla sin empati-förmåga till exempel via olika karaktärer. Barn kan med hjälp av sin fantasi hoppa i stövlarna på karaktären och i bästa fall lära sig via karaktären att förstå andras känslor och relationer i vardagen. Barnen kan via sagor utveckla ett sätt att uppleva värme och förståelse för sina medmänniskor i

verkliga livet. Barnen lär sig empati, men sagor kan också vara ett bra sätt att lära sig förstå sina egna känslor som glädje, rädsla, sorg eller ondska. Barnen kan alltså via böcker lära sig ett sätt att hantera sina egna negativa känslor. Barn- och ungdomslitteratur har en viktig uppgift: att förbereda barn för verkligheten. Sagor kan måla upp exempel på motgångar men också sätt att lösa svåra saker och därmed få ett lyckligt slut. Känslor, social kompetens och problemlösning är faktorer som barn- och ungdomslitteratur kan som bäst uppbygga hos läsaren och därmed hjälpa unga med de första stegen mot självständighet. (Heikkilä-Halttunen 2015, 100-101.)

2.3.1 Pojkarnas läsmotivation

Enligt en tysk undersökning har faderns högläsning en speciellt stor inverkan på sönerna. De pojkar som man läst högt till tyckte 44% om att läsa, då samma procentuella fördelning för de pojkar som inte hade haft en högläsande far var bara 24%. (Läscentrum, 2019)

I årets 2018 PISA-undersökningen höll 63% av finländska pojkar med om påståendet ”Jag läser bara om jag måste”. (Undervisnings -och kulturministeriet, 2018)

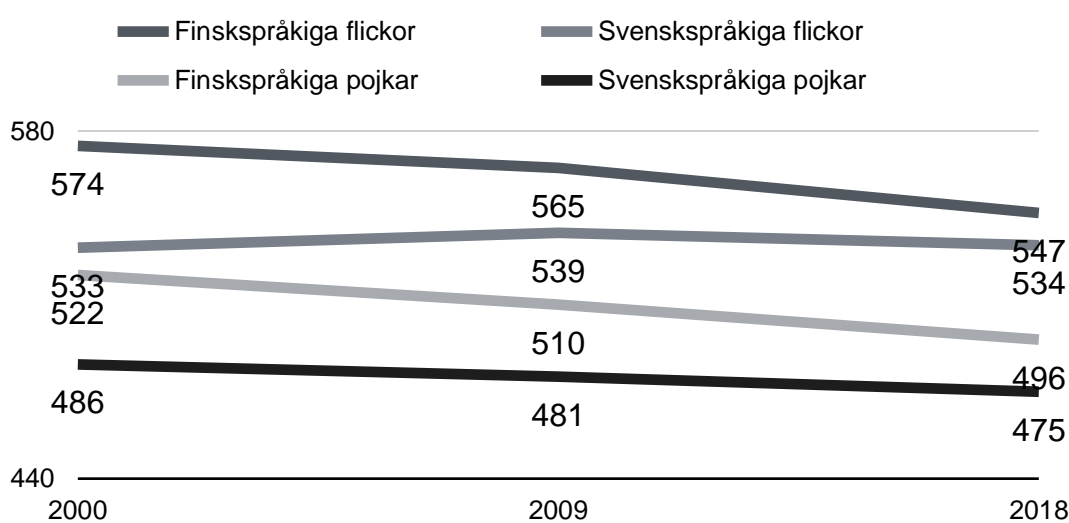
Könsskillnaden i läskunskapen har alltid varit stor i Finland. Låg självförtroende med läsande kan vara ett av orsaken till en låg läsmotivation och en ond cirkel där man inte vill läsa och därmed utvecklas inte heller läskunnigheten. För att motivera pojkar borde man hitta olika typer av text och ämnen som intresserar pojkar. Om en traditionell skönlitterär bok inte känns intressant, kunde man leta intressanta faktaböcker, låttexter inom musik eller något annat som intresserar pojkar. (Läscentrum, 2017)

Senare i detta arbetet, under kapitlet 2.4.4. kommer vi in på förebilder och hur största delen av läsande förebilder är kvinnor och hur läsandet ses som en mer kvinnlig än manlig syssla. (Undervisnings -och kulturministeriet, 2018) Om alla förebilder inom läsning är kvinnor, kan detta leda till en negativ effekt för pojkarnas läsintresse och attityder till läsning. Lärare i Finland är till majoriteten kvinnor och det vore bra för pojkarnas läsmotivation att få manliga förebilder och läsare även till skolvärlden. (Merisuo-Storm, Soininen, 2013, s. 85-94)

2.3.2 Flickornas läsmotivation

För flickor har inte högläsningen en lika stor betydelse. Över 50% av alla flickor tycker om att läsa och för de som hade hört högläsning av föräldrarna var 63% positivt inställda. (Läscentrum, 2019)

PISA-undersökningens resultat visar också att läskunnigheten är könsfördelad. I Finland är flickornas läskunnighet betydligt bättre än pojkarnas. Finländska flickor har för 20 år sedan, år 2003, haft bästa resultatet av alla OECD-länder då man bara sett på flickornas

resultat. Ännu 2012, det vill säga för elva år sedan, har finländska flickorna varit på andra plats i OECD-ländernas resultat, men från och med 2012 har resultaten för flickorna också försämrats. År 2012 var skillnaden i läskunnighet mellan flickor och pojkar 62 poäng i PISA-undersökningen, vilket betyder att flickorna var redan då i genomsnitt 1,5 år mer avancerade i sin läsförmåga jämfört med pojkar. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2018)

Figur 2. Könsskillnader delade i svensk- och finskspråkiga elever i Finland mellan 2000-2018. (Leino et. al., 2019)

2.4 Vem bär uppgiften till att motivera till läskunskap?

2.4.1 Hemmet

Hemmets roll i hur barnen upplever läsande är viktigt. Ur PIRLS-undersökningen som utfördes år 2016 framgår det att föräldrarnas läsvanor och inställning till att läsa har en betydande roll i fjärdeklassisternas testgrupp. PIRLS-undersökningen visar att förebilder som själv läser, i detta fall barnets egna föräldrar, har en stor betydelse i hur barnet upplever läsandet. Om föräldern själv läste och hade en positiv, uppmuntrande inställning till läsandet, speglade de sig också i barnets läskompetens. (Leino et al., 2017)

Framtill en viss ålder tittar barnen upp till sina föräldrar och föräldrarna är barnens största förebilder, men när barnen börjar se upp till andra vuxna, vänner eller utomstående skulle det vara viktigt för barnets läsintresse att dessa förebilder också var intresserade av böcker och läsandet. (Leino et al., 2017)

Studien lyfter också fram att barn som läser för skojs skull och utanför skolan på sin egen fritid ofta utvecklas med hög läskompetens. Med andra ord genom att ha en positiv inställning och intresse för läsande som barn, utvecklas barnet till en bra läsare som i sin tur leder till utvecklad läsiver och på detta vis utvecklas läsandet till en god cirkel för framtiden. (Leino et al., 2017)

2.4.2 Skolan

Svenska Magnus Persson har forskat i modersmål och litteratur som skolämne och kom fram i sina forskningar till elva orsaker varför ämnet svenska och litteratur, för oss i Finland kallat modersmål och litteratur, motiveras som ett skolämne. (Persson, 2007)

1. Ger upplevelser.
2. Ger kunskap.
3. Är språkutvecklande.
4. Utvecklar och stärker personliga identiteten.
5. Stärker den kulturella identiteten.

6. Ger förtrogenhet med kulturarvet.
 7. Ger kunskap och därmed förståelse/sympati för kulturell mångfald.
 8. Främjar goda läsvanor.
 9. Motverkar odemokratiska värderingar.
 10. Skapar empatiska, toleranta och demokratiska elever.
 11. Ger kunskap om litteratur, litteraturhistoria och litterär terminologi, och sådana kunskaper gör eleven till en bättre läsare.
- (Persson, 2007, s. 123–137.)

Läroplanen är grunden till skolornas lärande i Finland och Utbildningstyrelsen är ansvarig för den. Läroplanen som används i grundskolan är utformad år 2014 och togs i bruk 2015. Den är giltig tills vidare. "Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsoplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi." Syftet med ämnet modersmål och litteratur är att utveckla barnens och ungas läsintrasse och lära kunskapen om att uttrycka sig på rätt sätt. (Utbildningsstyrelsen 2014)

PIRLS-forskningen poängterar också skolans roll i barnens läskompetens, och hur skolan tillsammans med hemmet kan motivera barn att läsa med till exempel biblioteks verksamhet och läslektioner i skolan. (Leino et al., 2017)

2.4.3 Biblioteken

Biblioteken har en lång och viktig tradition i det finska samhället. Biblioteken är källan för information, kultur och en mötespunkt för lokalsamhället. Bibliotekens uppgift är att stödja språk, litteratur, jämställdhet och läskunnighet. (Yleisten kirjastojen neuvosto, 2016)

Det är viktigt att skolan och biblioteken gör gott samarbete för att uppehålla läsmotivationen hos barn. Skolan är i bästa fallet vägledaren för ett barn att bli en standard användare av biblioteket. Bibliotekens material kan utmärkt användas som pedagogiskt material och skolan kan ge bra insikter till biblioteket för att hålla det

relevant. Ett bra sätt att motivera barnen och hålla läslusten är att barnen själv får gå igenom bibliotekets urval och välja sig själv en lämplig bok de vill läsa. (Ikonen et al., 2015)

2.4.4 Förebilder

Kvinnor dominerar inom daghems-personal, klasslärare och bibliotekarie och mammor läser ofta kvällsagan (Numers-Ekman, 2017). Det kan vara en orsak till att läsandet kopplas ihop med kvinnor. Största delen av medlemmarna i bokklubbarna eller läsekretsarna är kvinnor. En av orsakerna är att kvinnor enligt studier läser mera än män. En annan orsak är att i västerländerna är humanistiska fältet dominerat av flitiga läsare och största delen av dem är kvinnor. (Ahola, 2013)

Som tidigare nämnt är det särskilt viktigt för pojkar med manliga läsande förebilder. Man bör se till att pojkarna skulle se att män som man kanske inte annars kopplar med läsande, t.ex. musiker eller idrottare skulle fungera som förebilder också i något så viktigt som läsande för att minska på negativa stigman med läsande och pojkar. (Merisuo-Storm, Soininen, 2013)

Ett bra exempel på en läsande och dessutom publicerande förebild är finska Joona Leppälä. På Youtube känner man honom som ZoneVD och han har där över 250 000 följare. Seppälä har kommit ut med 'Tiedon jäljillä' -bok serien där han strävar att hitta svar på mysterier som fascinerar hans värld. (kirja.fi)

I nästa kapitel introduceras olika verksamhetsformer, projekt och hur t.ex. en bokklubb eller en läsambassadör kan hjälpa barn att läsa.

2.4.5 Visuella medel

Oftast då man talar om visuella medel i litteraturen tänker man på illustrationer. Stilen av illustrationen ger boken en visuell identitet som ofta också lockar läsaren att välja just den boken. (Laaksonen, Luukila 2020, s.16)

Barnböcker kan betraktas som en slags första kontaktpunkt och basen till barnkultur. Barnböcker är inte bara första mötandet med litteratur men också en drivkraft mot teater, film och musik som ofta i barnkultur kan kopplas till sagor och böcker. Bilderböckerna, som ofta är de första böckerna för ett barn att betrakta, kan i bästa fallet vara en hel konstupplevelse för barnet och på så sätt också introducera bildkonsten i ett barns liv. (Sörenson, 2001)

3 Olika verksamhetsformer som inspirerar till läsning

3.1 Bokklubbens historia i Finland

Bokklubbarnas eller läsekretsarnas historia i Finland sträcker sig ända fram till 1700-talet. Ideologin över en bokklubb landade först till Österbotten omkring 1780-talet, samtidigt som de första finnarna började bli moderna, individuellt tänkande människor för vilka upplysningsfilosofin verkade omformas till en viktig tankesätt. Som Finlands första bokklubb eller läsekrets kan betraktas "Bok Societetet" som grundades på 1760-talet på olika håll omkring Finland av kyrkoherden, präster, lantmäteri, adelsmän och kaptener. I detta fall invigdes idén av läsekretsar i Finland av en kapten som varit med och slåss i Pommern-kriget där det redan fanns en aktiv läsekrets. Böckerna i 1700-talets Finland var ett privilegium för de rika och läskunniga och det fanns inte allt för mycket privatägda böcker. En del av böckerna var delägda av många olika personer och därmed föddes läsekretsar som av sig själv. (Ahola 2013, 21-22)

Bokklubbarna, som inspirerades av upplysningen, medlemskap, gemensamma inköp och utlåning av böcker, blev snabbt populära vid början av 1800-talet. Redan på 1830-talet började dock läsekretsarnas popularitet av många skäl avta. Storfurstendömet censur förhindrade fri import av böcker från utlandet, där de flesta böckerna kom ifrån, och alla böcker måste katalogiseras och inspekteras före utsläpp. Offentliga bokhandlar och bibliotek började bli vanligare och folk började ha råd med sina egna böcker. Följaktligen blev det mindre viktigt att dela och låna böcker och behovet av läsekretsar minskade. (Ahola 2013, s. 22-23)

3.2 Olika former av bokklubbar i dagens Finland

Läsekretsar är en stark del av den finska lästraditionen och har redan länge varit en gemensam syssla oberoende av samhällsklass. Enligt Ahola (2013) finns det två huvudtyper av läsekretsar: fria och kontrollerade. Fria läsekretsar kan vara en grupp av vänner eller likasinnade som träffas t.ex. hemma hos varje medlem tur och vis. Kontrollerade läsekrets är oftast organiserade av institutioner eller föreningar och de brukar ha en ledare och träffas t.ex. på lokal bibliotek, föreningar, högskolor, församlingar eller dylikt. (Ahola, 2013) Själv skulle jag framlyfta en tredje form av läsekretsar eller bokklubb; som barn deltog vi som medlemmar i Barnens Bokklubb som var en svensk bokklubb som en gång i månaden skickade sina prenumeranter ett bokpaket som man kunde i förväg avboka eller inlösa. Barnens Bokklubb har slutat sin verksamhet nu i våras 2023 (Barnens Bokklubb, 2023).

Läsning, liksom allt annat, går i trender. Social läsning är en trend som ständigt växer runt hela världen. I början av 2010-talet började den litterära världen uppskatta läsekretsar, speciellt som en kontaktpunkt mellan läsaren, författaren, bokhandeln och förlagen. (Ahola, 2013) Många bibliotek tog också vara på växande trenden och startade sina egna läsekretsar. Bara i Helsingfors stadsbibliotek finns de tiotals läsekretsar. Exempelvis finns det läsekrets inom facklitteratur, skönhetslitteratur, forntida litteratur, fantasy litteratur, sexuell läggning, en dags-läsgrupp och kvälls-läsgrupp. De finns även egna läsgrupper för olika språk som t.ex. svenska och ryska. (Helmet, 2020)

3.2.1 Estrids Bokklubb

Estrids Bokklubb är inte en traditionell bokklubb där läsekretsen skulle vara en viss grupp av människor och alla skulle läsa boken samtidigt. Estrids Bokklubb är egentligen mer av ett litteraturprogram för barn men med idén av en bokklubb: barnen kan läsa böckerna som diskuteras i programmet och det finns pedagogiskt material som stöder det lästa materialet. (Estrdis Bokklubb, 2023)

Estrids Bokklubb är en Youtube-serie där barn intervjuar både barnboks-författare och illustratörer. Under de första fem säsongerna gick alla episoder på svenska, men från och med säsong sex fick serien också finskspråkiga gäster att intervjuas. En del av

gästerna har också kommit från Sverige och serien har fått bra synlighet i svenska skolor. Svenska författaren Martin Widmark, känd för t.ex. LasseMaja böckerna, har varit en av de mest kända gästerna hos Estrids Bokklubb, och han gav bra synlighet till serien redan från och med säsong två. Episoderna publiceras på Youtube och ett pedagogiskt material publiceras på Estrids Bokklubbs nätsidor i samband med varje episod. Det pedagogiska materialet innehåller uppgifter och frågor angående författaren/illustratören och deras verk. (Estrids Bokklubb, 2023)

Produktionsbolaget Fantskop Films står bakom serien och den har filmats sedan år 2016 med en varierande grupp av proffs inom barnlitteratur och pedagogik. Serien uppstod via insikten över att det fanns mycket litteraturprogram för vuxna, men inget som var avsett för barn. Serien har i snart sju säsonger intervjuat författare och illustratörer som barn är intresserade av. Förutom att Estrids Bokklubb ger barnen ett sätt att bekanta sig med litterära verk, släpper de ut pedagogiskt material som stödjer lärandet. Programmet ger synlighet till författare och illustratörer bland barn och varför inte också bland vuxna. (Yle, 2018)

3.2.2 Finlandssvenska läsambassadörerna

Läsambassadörens uppgift och syfte är att motivera barn och deras föräldrar att läsa samt att fortbilda lärare och småbarnspedagoger. Sydkustens landskapsförbund producerade ett projekt 2014-2022 med finlandssvenska läsambassadörer. Första läsambassadören var författaren Katarina von Numers-Ekman och efterföljare till henne var Henrika Andersson och Amanda Audas-Kass. Tanken till projektet uppkom t.ex. på grund av de försämrade PISA-resultat i finländska skolor. (De finlandssvenska läsambassadörerna, 2022)

3.2.3 Idrottare som läsambassadörer

Som ovan nämnt är betydelsen av förebilder större för pojkar än flickor. Finländska herrlandslagets målvakt i ishockey, Kevin Lankinen gav ut en intervju år 2019 under ishockey-VM till Helsingin Uutiset, där han berättade om sin passion för läsande. Han konstaterade humoristiskt också under intervjun att han inte är den ända landslagsspelaren som kan läsa, utan att det finns en liten bokcirkel också inom

hockeyspelarna. Det ledde till att boken som Lankinen nämnde, 'Ett litet liv' av Hanya Yanagihara blev slutsålt och hashtagen #lankisenlukupiiri trendade på Twitter. Författaren Yanagihara tackade Lankinen med ett brev där han gratulerade för VM-guldet och tackade landslagsmålvakten för att han nämnt hans bok och fick människor att läsa den (Vanha-Majamaa, 2019). Lankinen gav Helsingin Sanomat en till intervju där han berättade att han gärna inspirerar människor till att läsa och att det är jätteviktigt att speciellt barn och ungdomar läser. 'Lankisen lukupiiri' utformades till en Facebook-grupp och publicerades i augusti 2019. Gruppen samlade stor popularitet och uppmärksamhet, och samlade snabbt över 15 000 medlemmar (Haavisto, 2020).

Förlaget tog också fasta på manliga förebilder för läsandet och körde igång en digital bokklubb för både unga och vuxna med före detta landslagskaptenen i fotboll, Tim Sparv. Tim Sparvs bokklubb finns i likhet med Kevin Lankinens på en egen Facebook-sida där det finns boktips, läsutmaningar samt intervjuer & material kring böckerna som Tim väljer att läsa. Tim Sparv och hans bokklubb gjorde en skolturné våren 2022 för att inspirera och inviga både barn och lärare i böckernas värld. (Förlaget, 2022)

3.2.4 Andra motiverare

Lukemo är ett projekt som kördes igång av Finlands barnboksinstitut. Lukemo fungerar som ett webbportal på adressen www.lukemo.fi och deras syfte är att presentera barn- och ungdomsböcker för unga läsare och deras föräldrar. Lukemo presenterar alla finska barnböcker som publicerats efter år 2018 och deras mål är att öka synligheten och tillgängligheten av barn- och ungdomsböcker. Lukemo fick sin inspiration av ett seminarium Lastenkirjat esiin! som ordnades 2019 av Finlands Barnboksinstitut. Förutom tips och presentation av böckerna, har Lukemo också pedagogiskt material tillgängligt. Allt material på Lukemo finns bara på finska, men de presenterar också svenskspråkiga böcker. (Lukemo, 2022)

Hanaholmen - kulturcentret för Sverige och Finland ordnar varje år Barnboksdagen, där barn och deras föräldrar kan bekanta sig med olika böcker, författare och illustratörer. I Hanaholmens Barnboksdag ingår oftast olika workshops och föreställningar inom litteratur, konst, musik eller teater. Barnboksdagen har också ordnat busstransport från

närliggande metrostation i form av "poesibuss" som åker fram till Hanaholmen med en guide som läser poesi högt till passagerarna. (Hanaholmen, 2023)

Läscentrum är en organisation som grundades år 1972 av författarorganisationer och fackföreningar och finansieras både av undervisnings- och kulturministeriet och olika stiftelser. Läscentrum har som syfte att ge alla en likadan rätt till läsning och läskunnighet. Läscentrum fungerar både som en främjare av böcker och litterära verk lika som ett nätverk och förmedlare av författare till olika tillställningar och projekt. Läscentrum har olika projekt som motiverar att läsa. Ett tillfälligt pilotprojekt 'Läs för barnet' har hållit på under åren 2019-2023 med syftet att alla barn som föds under dessa år får en egen bokkasse hem från rådgivningen. Bokkassens innehåll kan man få på Finlands officiella språk svenska och finska eller på våra mest talade andra språkgrupper t.ex. estniska, ryska, somaliska eller arabiska. Detta projekt och mångfald av språk strävar mot ett jämställt och demokratiskt Finland även inom läsande. (Läscentrum, 2023)

I nästa kapitel presenteras själva forskningen och de metoder som användes för att genomföra den.

4 Intervjustudie

Tanken var att i mitt arbete göra en kvantitativ forskning med flera olika klasser och skolor, men efter att konsulterat en lärare, kom jag till slutsatsen att studier där respondenterna är barn, är utmanande på grund av tekniska skäl, som t.ex. tillstånd av alla vårdnadshavare samt skolornas vilja att vara med i studien.

Jag bestämde mig istället för att göra en kvalitativ undersökning enbart med barn. Det är bra att ta i hänsyn att studien har ett mycket litet urval av barn, men att i intervjudelen blir en djupintervju för att få en glimt av barnens aktuella tidsanvändning och inställning till läsning.

4.1 Metod

Studien gjordes genom intervjuer. En intervju är en kvalitativ forskningsmetod, som bygger på att ställa frågor till en eller flere personer. (George, 2022)

Intervjudelen är en semistrukturerad intervju. Jag har jobbat mycket med barn och därmed lärt mig att barnen har en förmåga att prata väldigt ärligt och utan utsmyckning. De finns ändå en risk att väsentlig information kan lämnas osagt om man inte formar sina frågor rätt och inga följdfrågor ställs.

En semistrukturerad intervju betyder att intervjuaren har en plan för intervjun, men går nödvändigtvis inte enligt den. Semistrukturerade intervjuer är ofta öppna och ger en bred skala på svar inom temat. Det finns också risker med semistrukturerade intervjuer, som t.ex. att frågorna skiljer sig så mycket mellan varandra att det kan vara svårt att analysera resultaten. (George, 2022)

4.2 Etik

Då respondanterna är barn under 15 år måste man ha vårdnadshavarens lov till en intervju (Forskningsetiska delegationen, 2019). Efter att jag kontaktat barnens vårdnadshavare fick jag lov av alla att fråga barnen om de ville vara med i min studie. Det är viktigt att barnet själv förstår vad som intervjun går ut på och att de själv är intresserade och villiga att delta (Forskningsetiska delegationen, 2019).

Alla barn jag intervjuade var mer eller mindre bekanta för mig från tidigare. Då jag frågade barnen om de ville delta i studien, berättade jag för dem att studien skulle gå ut på böcker och läsning. Jag poängterade till var sin respondant att de fick svara på de som de vill och att det inte finns några rätta eller fel svar.

Intervjuobjekten i min studie var alla barn som gick i grundskolans årskurser 4-7. Könsfördelningen på barnen tre flickor och tre pojkar. Barnen delade sig också språkligt i två grupper: de som går i svenskspråkiga- och de som går i finskspråkiga skolor.

KÖN	ÅRSKURS	MODERSMÅL	SKOLSPRÅK
FLICKA	5	SVENSKA	SVENSKA

KÖN	ÅRSKURS	MODERSMÅL	SKOLSPRÅK
FLICKA	6	SVENSKA	SVENSKA
FLICKA	7	FINSKA	FINSKA
POJKE	4	FINSKA	FINSKA
POJKE	5	SVENSKA	SVENSKA
POJKE	6	ENGELSKA	FINSKA

Tabell 1. Barnens kön, ålder, modersmål och skolspråk.

4.3 Frågeställning

Första frågorna var om barnets bakgrund; deras ålder och vilken klass de går i samt vad deras modersmål är och på vilket språk de går i skolan. Detta tyckte jag att var en viktig fråga, närmast i ljuset av PISA-resultaten som t.ex. klart tydde på sämre resultat hos svenskspråkiga barn. Min frågeställning ger inga konkreta svar eller resultat på läskun- nigheten, utan kartlägger bara inställningen till läsning i förhållande till annan tidsan- vändning för ett barn i grundskoleåldern.

För att inte leda tankarna eller diskussionen genast till böcker eller läsning, inledde jag intervjun med frågan '**Vad gör du helst på fritiden?**', men hoppades att barnen då utan att ännu ha en tanke om att frågorna handlar om läsning, skulle svara trovärdigt vad de allra helst håller på med. Frågan var viktig för syften av studien: hur ivriga läsare är barn idag. Största delen av barnen, 5/6 svarade att de har hobbyn och hänger med vänner. En av pojkarna svarade att han hänger med vänner eller spelar konsolspel.

I fjärde frågan hoppade jag rakt in i djupet med frågan '**tycker du om att läsa?**' Och en följdfråga '**om du skulle ge ett vitsord mellan 4-10 till att läsa som en syssla, vad skulle du ge?**'. Följdfrågan var viktig för att få ett tydligare svar än bara 'helt roligt' eller 'vet inte'.

“Jo nog är det helt kiva.” - Flicka åk 6

“För att vara ärlig så nej.” - Pojke åk 4

“Nå, inte så hemskt, eller helt trevligt, men jag gör inte det så mycket.”

- Flicka åk 7

“Helt ok, men kanske inte min favoritgrej.” - Pojke åk 6

“Joo.” - Pojke åk 5

“Hmm joo.” - Flicka åk 5

Som följdfrågan **’Vilket vitsord mellan 4-10 skulle du ge åt läsning som en sysselsättning?’**.

INTERVJUOBJEKT	VITSORD 4-10
FLICKA ÅK 5	8
FLICKA ÅK 6	8
FLICKA ÅK 7	7
POJKE ÅK 4	5
POJKE ÅK 5	9
POJKE ÅK 6	8

Tabell 2. Hur barnen skulle poängsätta läsandet som en sysselsättning (svarsalternativ mellan 4-10)

Som medeltal för läsandet som sysselsättning gav barnen läsandet ett vitsord på 7,5.

Nästa fråga är om barnet kommer ihåg att den skulle ha hört högläsning som ett litet barn, frågan ledde **’kommer du ihåg om någon läst högt till dig som barn?’** och ibland specificerade jag frågan med **’t.ex. en kvällssaga’**. Alla barnen svarade att de kommer ihåg att deras föräldrar/förälder har läst högt till dom då de varit barn.

Nästa tre frågorna handlar om läsvanor och var man läser och när barnet senast hade läst en bok till slut. Jag ville veta när barnet gjort det, läst en bok till slut för att jag vet själv att jag många gånger börjat läsa en bok, men aldrig läst den till slut, som i sin tur berättar kanske något om koncentrationsförmågan. Frågan **’hur ofta läser du?’** fick mycket varierande svar.

“Jag brukar nog aldrig egentligen läsa.” - Pojke åk 4

“En timme varje dag.” - Pojke åk 6

“Jag brukar läsa ganska ofta före jag far och sova på kvällarna, så kanske just tre gånger i veckan.” - Flicka åk 6

“Nå kanske en gång i två veckor.” - Flicka åk 7

“Två gånger i alla fall.” - Pojke åk 6

“Nå kanske sådär tre till fyra gånger.” - Flicka åk 5

Största delen av barnen svarade på frågan **'var brukar du läsa?'** att de läser hemma. Endast pojken på årskurs 4 som inte egentligen gillade alls att läsa sade att han bara läser i skolan.

Svaren till frågan **'när har du senast läst en bok till slut?'** överraskade mig positivt. Alla utom ett av barnen hade läst en bok till slut under de senaste några veckorna. Bara flickan i årskurs 7 hade senast läst en bok till slut i början av året.

Näst frågade jag barnen om de **'läser mest fysiska böcker eller via en skärm?'**. Alla intervjuobjekt svarade att de läser sina böcker i traditionella formen som fysiska böcker. Flickan i årskurs 6 sade att hon ibland i skolan läser från en skärm.

Efter första intervjun insåg jag att frågan **'vad motiverar dig att läsa?'** kunde vara lättare att förstå i formen **'Varför läser du?'**, och frågade vissa barn i den frågeformen. Fyra av sex barn svarade att de läser för att de vill lära sig något eller utveckla sig.

“De är roligt och de utvecklar hjärnan.” - Pojke åk 6

”Att jag utvecklas” - Pojke åk 4

”Nå jag vill lära mig, så jag läser nu på engelska en bok så att jag lär mig bättre det och sen är de också kiva.” - Flicka åk 5

I sista frågan frågan **'har din skola något projekt, temaveckor eller timmar berörande böcker och läsning?'**. Tre av sex barn sade att de har läsveckor i skolan. För pojken i åk 6 ställde jag en följdfråga om vad en läsvecka innebär och han berättade att under den veckan används en timme av dagen för läsning och i slutet av veckan görs en presentation om den lästa boken. Pojken i årskurs 5 berättade att deras läsvecka gick ut på att de tävlade vilken klass hade allt som allt läst flest böcker. Med flickan i åk 7

kom vi fram till att hon ännu på lågstadiet hade mera lästimmar, men nu på högstadiet läser hon i skolan skönlitteratur egentligen bara nu o då på modersmålstimmen.

5 Slutsatser

Barnens svar och teoridelens litteratur förstärker tanken om att de som gillar att läsa gör det med nöje och är bra på det. Att motivera barn till läsning är ännu viktigare nu när vi lever i en digitaliserad värld med korta stimuli och allt sämre koncentrationsförmåga. I Finland finns det olika projekt som främjar läsintresse men det vore nödvändigt att få dom så intressanta att även barnen skulle komma ihåg eller veta att de varit med om ett sådant projekt.

5.1 Genomförda intervjustudien

Intervjuobjekten var kortfattade i sina svar som jag redan hade förväntat mig. Följdfrågor måste ställas för att få all all nödvändig information. Själv gillar jag korta och koncisa svar för att jag anser dom vara tydliga.

Barnens svar glädje mig efter allt det jag forskat i. Den överväldigande känslan var att barnen fortfarande läser och en del t.om. njöt av det. Det kan vara ett sätt för dem att koppla av eller till och med få mer kunskap av saker och ting.

Vad som tar tid bort ur barnens läsande kommer fram också i resultaten av studien. Som konstaterat i kapitel 2.2. så är både **skärmen och hobbyn** en distraktion och en faktor till varför läsandet kan ha minskat. I min studie svarade 5/6 att deras favorit fritidssyssla var hobbyn och vänner och ett av barnen svarade att han helst spelar eller är med vänner. Socialt umgänge som en distraktion forskades inte i studien, men är ett naturligt och en hälsosam form av fritidsanvändning. Hälften av barnen svarade också på en följdfråga om det fanns någon person som motiverade att läsa eller gav boktips, att vännerna ibland gav tips om bra böcker. Som konstaterat i kapitlet 2.2.2. har användningen av skärmar ökat men bara ett av barnen i intervjun nämnde att han gillar spela på fritiden. Bara ett av barnen svarade att de ibland läser via en skärm i skolan, men annars läste alla barnen traditionella böcker i pärm.

Barnens motivation till att läsa syntes i frågan **'tycker du om att läsa?'**. Svaren var tudelade: hälften av barnen gillade inte så mycket medan andra halvan tyckte de var rätt så trevligt. Pojken åk 4 som inte gillade att läsa var den ända som hade en stark åsikt över att läsa och gav läsandet 5 poäng som var under medeltalet av poängen.

Könsfördelningen syntes i detta fall i linje förenlig med forskningen som presenterades i kapitel 2.3.1 och 2.3.2. Två av flickorna gillade att läsa medan en inte var så ivrig. Två av pojkarna gillade inte att läsa medan en var en ivrig läsare. I denna fråga fördelade sig svaren enligt skolspråket på två. Alla barn som gick i en svenskspråkig skola gillade att läsa, medan de som gick i finskspråkig hade en mera negativ inställning på läsandet som en syssla.

Alla barnen svarade att deras **föräldrar läst till dem högt i deras barndom**. Eftersom att studien hade en liten forskningsomfattning kan man inte dra rakt korrelation till barnens läsmotivation, men man kan dra en positiv slutsats till att 5/6 av intervjuade barnen **läste också hemma på sin fritid**. Som konstaterat i kapitel 2.4.1. är hemmets roll i en fortsatt läsmotivation betydlig. Leino, Nissinen, Puhakka, Rautopuro konstaterar i sin studie att barn som läser för skojs skull och utanför skolan på sin egen fritid ofta utvecklas med hög läskompetens.

Skolans roll som en läsmotiverare kommer fram i svaren på frågan **'när har du senast läst en bok till slut?'**, där 5/6 av barnen hade läst till slut en bok inom de senaste veckorna och 3/5 av intervjuade nämnde att de läst boken till slut i skolan. PIRLS-forskningen som introduceras i kapitel 2.1.1. poängterar skolans roll i barnens läskompetens, och hur skolan tillsammans med hemmet kan motivera barn att läsa med till exempel biblioteks verksamhet och läslektioner i skolan. Läslektionerna nämndes av två av barnen i samband med frågan **'har din skola något projekt, temaveckor eller timmar berörande böcker och läsning?'**. 4/6 barn nämnde att de har haft läsveckor i skolan där skolorna hade olika slags program för läsveckan, men som huvudpunkt att läsa böcker. Barnen som gillade att läsa nämnde alla att de hade läsveckor i skolan.

5.2 Förslag till forstatta studier

Det som jag tror att man kunde studera ännu närmare, vore könsfördelningen i läsintresse samt klyftorna som uppstått mellan finlandsvenska och finskspråkiga elever. Intressant i min studie var att svenskspråkiga barnen alla gillade att läsa medan finskspråkiga var mer negativt inställda. Skolornas läsveckor nämndes av alla svenskspråkiga barn medan bara ett av de finskspråkiga barnen sade att de hade en läsvecka i deras skola. Man kunde i fortsatta studier forska i om svenskspråkiga skolor bättre utnyttjar verksamhetsformer och projekt som motiverar till läsning och varför det ändå är så stora klyftor i svenskspråkiga och finskspråkiga barnens läskunnighets resultat t.ex. i PISA-undersökningarna och hurdana metoder och lösningar man kunde komma fram med för att minska klyftan i resultaten. Studierna borde göras för en mycket bredare intervjugrupp med en jämn köns-och språkfördelning.

Metoderna, projekten och verksamhetsformerna i att förbättra barnens läsmotivation kunde också forskas med hjälp av en större intervjugrupp och en kvantitativ forskning. Man kunde t.ex. forska mellan skolor där man använt sig av verksamheten som nämnts i kapitel 3.2. och skolor där man inte haft desto större tyngdpunkt på att motivera barnen att läsa.

Fritidsanvändningen av barn kunde forskas mer i, även med en större forskningsurval, men jag tror inte att läsning någonsin kommer att rymmas med i de vanligaste fritidssysslorna för barn, eftersom trenden att läsa så länge redan varit på väg ner och möjligheterna hur man spenderar sin fritid växt enormt.

6 Vad jag lärt mig som kulturproducent

Under detta forsknings- och skrivprojekt blev jag en lite bättre skribent och mycket mera intresserad av att läsa. Jag lärde mig en hel del fakta om läsande som ämne och jag lärde mig att gilla det igen, efter en lång paus. Ibland hade jag svårt att koncentrera mig på mitt arbete då jag redan fantiserade om att skriva en egen barnbok.

Jag har nog insett det, men nu fick jag konkreta exempel på varför barnkultur är så viktigt och varför det borde satsas resurser på att upprätthålla t.ex. av de verksamhetsfor-

mer som redan finns för att inspirera barn och unga att läsa. Estrids Bokklubb som arbetsplats har lärt mig massor om hur viktigt det är för barn att få utöva sin fantasi och hur många barn det finns som faktist gillar att läsa. För barn kan en bok i bästa fallet vara som en bästa vän. Så som ett av barnen jag intervjuade konstaterade i slutet av intervjun ”läs, läs mycket, det är bra för dig!”.

Källor

Ahola, S. (2013) Lukupiirien aika: yhteisöllistä lukemista suomalaisissa lukupiireissä. Avain BTJ Finland.

Ankowski, A., Ankowski A. (2021) Bringing up bookmonsters. The joyful way of turning your child into a fearless, ravenous reader. The Experiment.

De finlandsvenska läsambassadörerna. (2022) Hämtad 19.4.2023.

<https://www.lasambassadoren.fi/sv/start/>

Finländska Olympiska kommittén. (2018) Lasten harrastustoiminta. Hämtad 28.4.2023.

<https://www.olympiakomitea.fi/seuratoiminta/harrastaminen/lasten-harrastustoiminta/>

Forskningsetiska delegationen. (2019) Etiska principer för humanforskning och etikprovning inom humanvetenskaperna i Finland. Hämtad 20.5.2023.

[https://tenk.fi/sites/default/files/2021-](https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Etikprovning_inom_humanvetenskaperna_2020.pdf)

[01/Etikprovning inom humanvetenskaperna 2020.pdf](https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Etikprovning_inom_humanvetenskaperna_2020.pdf)

Förlaget. (2021) Förlaget lanserar bokklubb tillsammans med Tim Sparv.

<https://forlaget.com/forlaget-lanserar-digital-bokklubb-tillsammans-med-finlands-landslagskapten-i-fotboll-tim-sparv/>

George T. (2022) Types of interviews in research. Hämtad 20.5.2023.

<https://www.scribbr.com/methodology/interviews-research/>

Haavisto, M. Leijonien kiekkovalti Kevin Lankisen lukupiiristä tuli vuodessa Suomen suurin – pelitauko vähensi lukemista, mutta pudotuspeleissä kirjoja kuluu taas.(12.8.2020) Helsingin Sanomat. Hämtad 14.4.2023, [https://www.hs.fi/kulttuuri/art-](https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006599264.html)

[2000006599264.html](https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006599264.html),

Hanaholmen. (2023) Hanaholmens Barnboksdag. Hämtad 22.4.2023.

<https://www.hanaholmen.fi/sv/event/hanaholmens-barnboksdag/>

Heikkilä-Halttunen, P. (2015) Lue lapselle! Atena.

Helmet.fi. (2020) Hämtad 20.4.2023. <https://www.helmet.fi/>

Hiidenmaa, P. (2018) Yhä moniulotteisempi lukutaito. Hämtad 18.4.2023.

<http://hdl.handle.net/10138/311821>

Ikonen, K. Innanen, K. ja Tikkinen, S. (2015) Lukuinto-opas. Lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä. Oulun yliopisto. Hämtad 27.4.2023

https://lukuinto.fi/media/materiaalit/lukuinto_opas.pdf

Kirja.fi. Hämtad 28.4.2023 <https://kirja.fi/collections/joona-leppala>

Laaksonen, L., Luukila, L. (2020) Lukijan luo: lisää näkyvyyttä lasten- ja nuortenkirjoille. Lastenkirjainstituutti.

Leino, K., Ahonen, A., Hienonen N., Hiltunen, J., Lintuvuori, M., Lähteinen, S., Pulkkinen, J., Rautopuro, J. Sirén, M., Vainikainen, M-P., Vettenranta, J. (2019) PISA 18 ensituloksia - Suomi parhaiden joukossa. opetus- ja kulttuuriministeriö. Hämtad 22.4.2023 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161922/Pisa18-ensituloksia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E., & Rautopuro, J. (2017) *Lukutaito luodaan yhdessä : kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016)*. Koulutuksen tutkimuslaitos. Hämtad 20.4.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7292-9>

Lukemo. (2022) Hämtad 17.4.2023. <https://lukemo.fi>

Läscentrum. (2019) *Fem fakta om barns och ungdomars läsning*. Hämtad 13.4.2023. <https://lukukeskus.fi/sv/fem-fakta-om-barns-och-ungdomars-lasning/>

Läscentrum. (2017) *10 faktaa lukemisesta*. Hämtad 25.4.2023. <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta/>

Läscentrum. (2023) Hämtad 21.4.2023. <https://lukukeskus.fi/sv/lascentrum/>

Merisuo-Storm, T. & Soininen, M. (2013) *Esi- ja alkuopetusikäisten poikien itsetunto, lukemisasenteet, lukemisinäkuva ja lukemisen taidot*. I verket S. Mahlamäki-Kultanen, T. Hämäläinen, P. Pohjonen & K. Nyyssölä (toim.) *Maaailman osaavin kansa 2020 – Koulutuspolitiikan keinot, mahdollisuudet ja päämäärät*. Rapporter och uttalanden. 2013:8. Tampere: Opetushallitus, 82–97.

OECD (2023) *What is Pisa?* Hämtad 22.4.2023. <https://www.oecd.org/pisa/>

Persson, M. (2007) *Varför läsa litteratur? Om litteraturundervisningen efter den kulturella vändningen*. Studentlitteratur AB.

Sisättö, V. (2020) *Lukemisen voima*. SKS Kirjat.

Statikscentralen. (2023) *Finländarna tillbringade mer tid vid bildskärmar år 2021 än någonsin tidigare*. Hämtad 23.4.2023. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8ipicxx123r0bw2oxe42g8i>

Statsrådet. (2022) *Elevenkäten 2022: Den viktigaste orsaken till att ha en hobby är att det är roligt och gör en glad*. Hämtad 28.4.2023. https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/koululaiskysely-2022-harrastamisen-tarkein-syy-on-etta-se-on-kivaa-ja-tekee-iloiseksi?languageId=sv_SE

Sörenson, M. (2001) *För De Allra Små! :Om Att Uppleva Böcker, Teater, Film, Konst Och Musik*. Rabén & Sjögren.

THL. (2019) *Tutkimus: Lapsen ruutu-aika lisää keskittymisvaikeuksien ja ylivilkkauksen riskiä 5-vuotiailla*. Hämtad 12.4.2023. <https://thl.fi/fi/-/tutkimus-lapsen-ruutu-aika-lisaa-keskittymisvaikeuksien-ja-ylivilkkauksen-riskia-5-vuotiailla>

Torppa, M., Niemi, P., Vasalampi, K., Lerkkanen, M.-K., Tolvanen, A., & Poikkeus, A.-M. (2020) *Leisure Reading (But Not Any Kind) and Reading Comprehension Support Each Other : A Longitudinal Study Across Grades 1 and 9. Child Development*. Jyväskylän yliopisto. Hämtad 15.4.2023.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/68293/torppa%20niemi%20et%20al%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ukkola, A., Metsämuuronen, J., (2023) *Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana. Perusopetuksen oppimistulosten pitkäjäsenarviointi 2018–2020*. Hämtad 23.4.2023. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2023/01/KARVI_0123.pdf

Undervisnings- och kulturministeriet. (2019) *PISA 2018: Finland bland de bästa i läskunnighet*. Hämtad 14.4.2023. <https://okm.fi/sv/-/pisa-2018-suomi-lukutaidossa-parhaiden-joukossa>

Utbildningsstyrelsen. (2014) *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Hämtad 26.4.2023. https://www.opf.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_laroplanen_for_den_grundlaggande_utbildningen_2014.pdf

Vanha-Majamaa, A. (2019) *Kirjailija lähetti terveiset Leijonien maalivahdille – ”Kiitos, että tutustutit teokseni uudelle yleisölle”*. Hämtad 14.4.2023. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006129750.html>

Von Numers-Ekman, K., 2017. *Sjutton texter om läsning*. Helsingfors: Sydkustens landskapsförbund. Hämtad 25.4.2023. [https://www.lasambassadoren.fi/Site/Data/2112/Files/17-texter-om-lasning_webb_2\(1\).pdf](https://www.lasambassadoren.fi/Site/Data/2112/Files/17-texter-om-lasning_webb_2(1).pdf)

Yle, Salo, C. (2017) *I Estrids bokklubb pratar barn om böcker på barnens språk - nu är tredje säsongen här*, Hämtad 18.4.2023. <https://svenska.yle.fi/a/7-1330223>

Yleisten Kirjastojen Neuvosto. (2018) *Yleisten kirjastojen suunta*. Hämtad 28.4.2023. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web.pdf>

Bilagor

Intervjufrågorna:

Hur gammal är du?

Kuinka vanha olet?

Vad är ditt modersmål?

Äidinkielesi?

Vad gör du oftast på fritiden?
Mitä teet useimmiten vapaa-ajallasi?

Tycker du om att läsa?
Tykkäätkö lukemisesta?

Kommer du ihåg om någon har högläst till dig som barn?
Muistatko onko sinulle luettu ääneen lapsena?

Hur ofta läser du i veckan?
Kuinka usein viikossa luet?

Var läser du oftast?
Missä luet useimmiten?

När senast har du läst en hel bok?
Milloin viimeksi olet lukenut kokonaisen kirjan?

Läser du böcker eller från en skärm?
Luetko perinteisiä kirjoja vai ruudulta?

Vad motiverar dig att läsa?
Mikä motivoi sinua lukemaan?

Har din skola något projekt, temaveckor inom böcker och läsning?
Onko sinun koulussa jotain lukemiseen liittyviä projekteja, temaviikkoja?